

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem GÜZEL

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Rize/TÜRKİYE
ekrem.guzel@erdogan.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-7949-5063

CAHİT KOYTAK ŞİİRİ*

CAHİT KOYTAK'S POETRY

DOI Number: 10.28981/hikmet.375818

ÖZ

Cahit Koytak kendine has bir şiiri olan ve bunu geliştirmeye çalışan çağdaş şairlerimizden birisidir. Felsefî ve hikmetli bir tarzda şiirler yazan şair, şimdiye kadar dokuz şiir kitabı neşretmiştir. Üretken bir şair olan Koytak'ın basılmayı bekleyen kitapları da vardır. Bu kadar üretken ve kitapları olan bir şair olmasına rağmen Koytak'ın şiiri üzerine pek durulmamıştır. Onun şiiri hakkında yazılan yazıların çoğu popüler edebiyat dergilerinde yer alan, ayrıntılı ve objektif olmayan çalışmalardır. Biz de bu eksikliği gördüğümüz için bu çalışmayı yaptık. Bu anlamda makalenin amacı Koytak şiirine genel olarak incelemek ve onun şiirinin genel karakteristiklerini ortaya koymaktır. Koytak'ın poetikasını izah etmek ve şiirin kuran temel, kurucu özelliklerini gözler önüne sermektedir. İncelemede metin merkezli bir yaklaşım sergilenmiştir. Bu yapılırken Koytak şiirinin daha iyi anlaşılması için felsefî, estetik teoriler ve yaklaşımlardan da istifade edilmiştir. Böylece öncelikle Koytak şiirinin kurucu unsurları ile besleyici art alanları ortaya konularak poetikası daha geniş bir biçimde irdelenmiştir. İkinci olarak kendine özgü, felsefî de sayılabilecek bir şiir kuran bir şairin bu yenilikçi taraflarına dikkat çekilmiştir. Üçüncü olarak Koytak şiirinin özellikle sanat, edebiyat ve şiir üzerine oturan ve eğilen bir şiir olduğu gösterilmiştir. İlaveten onun şiirinin felsefî doğasına da bazı göndermelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cahit Koytak, Türk Edebiyatı, Modern Türk Şiiri, Şiir, Poetika.

ABSTRACT

Cahit Koytak is a contemporary Turkish poet who has created a specific manner of poetry and tried to improve it. Koytak still continues to produce poems, he has published nine poem books and also has the books ready for publication. Although he is a productive poet, and he has had many books, it is difficult to be said that Koytak's poems have been adequately considered. The papers on his poetry and poetics, majority of which were published in the popular literature journals, do not have enough consideration, details and objectivity. In this sense, the purpose of this paper is to draw a general frame for Koytak's poetry and to reveal main characteristics in his poetics. It is to explain Koytak's poetics and contribute to understanding of the essential characteristics of his poetry. In this study a text-centered approach was used. In addition to this, to understand Koytak's poetry better, it was benefited from the philosophical and aesthetic theories and approaches. In this respect; firstly, the main components and backgrounds of Koytak's poetry were discussed and grasped in a broader scale. Secondly, the avant-garde aspects of the poet, who has created a special and philosophical kind of poetry, were tried to reveal. Thirdly, it was demonstrated that Koytak's poetry reflects, considers on art, literature, and poetry. Additionally, some philosophical dimensions of Koytak's poetry were referred.

Keywords: Cahit Koytak, Turkish Literature, Modern Turkish Poetry, Poetry, Poetics.

* Bu makale, "Şiir ve Felsefe Bağlamında Cahit Koytak Şiiri" başlıklı doktora tezimizin giriş bölümünün gözden geçirilmiş ve geliştirilmiş hâlidir.

Giriş

İlk şiiri *Diriliş* dergisinde (1970) yayımlanan Cahit Koytak, günümüzde de şiir üretmeye devam eden çağdaş bir şairdir. 1971'den sonra 1984 kadar uzun bir süre şiir yayımlamayan şair, bu tarihten sonra artan bir şekilde şiir neşreder. Koytak, döneminin hatırı sayılır edebî dergilerinde şiirler yazar. Bu yazma etkinliğini, daha sonra, gazete ve internet sitelerine de taşır. Bu dergi, gazete ve sitelerden bazıları şunlardır: *Hece, Kitap-lık, Dergâh, Defter, Türk Edebiyatı, Yedi İklim, İstanbul Bir Nokta; Taraf Gazetesi; Serbestiyet.com*. Koytak, yaşlılık döneminde de üretken bir şair profili çizer. 1949 doğumlu olan şair, 2000 yılından sonra da şiir üretimini aksatmadan devam ettirmektedir. Şairin, bugüne kadar dergilerde neşrettiği ve kitaplarına koyduğu şiirler ölçü alınırsa böylesi bir durum ortaya çıkmaktadır. Onun bu üretkenliğini sonuna kadar kullanmak için, zamanının çoğunu şiire harcadığını metinlerindeki biyografik anekdotlarda bulmaktayız. Koytak'ın bu geç-dönem üretkenliği, onu ilerleyen yaşına rağmen şiir yazma tutkusundan vazgeçemeyen şairler arasına katmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, şair, yazdığı şiirleri hemen kitaplaştırmaz. Koytak'ın şiirlerini, genelde bir bütüne yönelik olarak yazar ve şartlar olgunlaşıp uygun yayın koşulları oluştuğu da yayımlar. Hâlihazırda şairin yayımlanmayı bekleyen şiirleri de mevcuttur.

Koytak, 1970-71 yılları arasında *Diriliş* dergisinde yayımlanan 5 şiirden sonra, süreli yayınlarda 1984'e kadar şiir neşretmez. 1980'li yıllarda da, her ne kadar 1970'li yıllara göre fazla olsa da, pek şiir yayımlamaz. Koytak şiirleri, 1984'ten sonra, artan bir biçimde yayımlanır. Şairin edebiyat dergilerinde, 1990'lı yıllarda artan şiir neşriyatı, 2000'li yıllarla daha da artar. 2010 yılından itibaren *Taraf Gazetesi*'nde şiir yazmaya başlamasıyla zirve yapar. 2010-2013 yılları arasında *Taraf*'taki şiir süreci, aynı zamanda şairin en fazla şiir neşrettiği zaman dilimidir. İlk şiir kitabı olan *İlk Atlas*'ı 1991'de basan şair, aynı kitabı tekrar 2011'de yayımlar. Bu tarihten sonra şairin metinlerinin dergi ve gazetelerde daha sık görüldüğüne ve kitaplaştırıldığına şahit oluruz.¹

Koytak şiiri, estetik bir kaygıyla kurulduğu için, ideolojik ve fazlaca estetik dışı sayılabilecek unsurlarla pek şekillenmez. Her ne kadar çevresini şiire konu edinse de, şiirini birincil derecede çevresi belirlemez. Şairin daha çok olgun sayılabilecek yaşlarda şiir yayımlamaya başlaması, bilinçli ve sürdürülebilir bir şiir anlayışı benimsediği ve bunu da sonuna kadar ilerletmeyi düşündüğünü göstermesi bakımından anlamlıdır. Bundan dolayı, ilk şiirleriyle son şiirleri arasında bir ayırım yapmak oldukça güçtür. Nitekim, kitaplarına aldığı metinler, farklı periyotlarda yazılmış şiirlerdir. 2014 yılında çıkan son şiir kitabı *Dudaktan Kalbe Şarkılar*'da, 1994-1995 yıllarında yazılmış metinler de 2009 yılında yazılmış olanlar da vardır. Bu bağlamda, şair, uzun yıllar geçse de aynı kitaba koymak üzere tasarladığı şiirleri bir araya getirir. Dolayısıyla, daima bir bütüne yönelik şiir üretir. Bu anlamda, henüz tamamlanmamış dahi olsa, Koytak metinleri bir külliyat hüviyetindedir. Zira,

¹ Koytak'ın yayın hayatı, dergilerde çıkan şiirleri ve bunların hangi kitaplara alındığı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. (Güneş, 2014)

şairin metinleri sadece eserlerinin toplamı bakımından değil, fakat şiirin üzerine oturduğu yapı ve konular bakımından da bir bütünlük, külliyat özelliği, gösterir. Sürekli belli eksenler etrafında inşa edilip çatılan metinler olmaları dolayısıyla, Koytak şiirinin hâlihazırdaki yekûnu bile bir külliyat özelliği taşır. Külliyat, parçaları/cüzleriyle, bir külle/bütüne ulaşmaya yönelik bir uğraşının somutlaşmış hâli gibidir.² Nitekim, şairin kendisi de, “*Yazdığım her şeyin bir bütünün parçası olduğunu düşünüyorum. Onu hissederek yazıyorum. Büyük bir define haritasının kayıp parçalarını keşfedercesine, her yazdığım şey o bütünün dolmayı bekleyen bir parçası gibi doğuyor bende.*” sözlerini söyleyerek şiirindeki bütüne, külliyata, ulaşmaya dair öze göndermede bulunur (Yazgıç, 2010). Şair, *Şiir ve Metafizik* başlıklı uzun şiirinin XX. bölümünde;

“bütün zamanların
en büyük ve sahici şiirleri,
Homer’inkiler,
Rumî’ninkiler,
Tagore’unkiler...

hepsi bir tek büyük şiirin,
büyük ezginin
kayıp parçaları mı yoksa” (Koytak, 2011: 276)

diye sorarak hem sahici ve büyük şiirlerin büyük bir şiirin parçaları olduğunu yazar, hem de kendi külliyatının fikrî temellerini gösteren ipuçları verir. Şair metinlerini bir bütünü, yekûnu hedefleyerek kurmuş izlenimi verdiği için dolayı, bu çalışmada da zaman zaman “Koytak külliyatı” ifadesi kullanılacaktır.

Koytak, ilk şiir kitabı olan *İlk Atlas*’tan (1991) sonra, uzun süre kitap neşretmez, hatta 2011 yılına kadar *İlk Atlas*’ın ikinci basımını bile yapmaz. Şairin tekrar kitap yayımlamaya başlaması, 2010 yılına denk düşer. 2009 yılında *Gazze Risalesi* çıkar, fakat müstakil bir şiirden oluşan bu risalenin yayın sebebi farklıdır. İsrail’in Gazze’ye saldırısı dolayısıyla, yazılıp yayımlanır (Koytak, 2009). 2010 yılında itibaren, şairin şiir kitapları, ardı ardına yayımlanmaya başlar. Büyük ve hacimli ciltler hâlinde çıkan kitaplar, şairin daha önce dergilerde yayımlattığı şiirlerin büyük bir kısmını da ihtiva eder. Şiirlerin birçoğu daha önce tasarlanan kitaplara konulmak üzere üretilen taslak metinlerdir. Bu şiirler, birtakım değişikliklerle ya da olduğu gibi kitaplara alınarak bir sıra-düze göre yerleştirilir. Koytak’ın, 2015 yılına kadar, bir külliyat teşkil edecek biçimde Timaş Yayınlarından çıkan şiir kitapları, sırasıyla, şunlardır: *İlk Atlas* (1990-2011), *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I-II-III*,

² “Koytak külliyatında bir *aile benzerliği* ve birliği mevcuttur. Bu aile birliği ve beraberliği külliyatta temel-koyucu bir işleve sahiptir. Wittgenstein’in ortaya attığı ve Terry Eagleton’un edebiyata bir çerçeve sunmak için hatırlattığı *aile benzerliği kuramında* olduğu gibi, Koytak külliyatı da birbiriyle belli benzerlik ve ortaklıkları olan metinler kümesi çerçevesinde teşekkül eder. Koytak’ın şiir kitaplarında yer verdiği sanatlar ve sanatsal figürler, bir aile benzerliği/birliği içerisindedir. *Aile benzerliği* kuramı, Koytak metinlerini anlamada yardımcı olacaktır. Çünkü, Koytak metinleri aynı şey olmasalar da çok farklı şeyler de değillerdir. Aile bireyleri, farklı olsa da yine onları bağlayan başka bir ortak doğa vardır. Koytak metinlerinde sanatların, Wittgenstein’in oyun için kastettiği “*karmaşık, örtüşen, çakışan bir benzerlik ağı*” dâhilinde oluşturdukları bir kozmos söz konudur (Güzel, 2015: 109).”

(2010), *Yeni Başlayanlar İçin Metafizik* (2011), *Cazın Irmakları* (2012), *Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat* (2013), *Dudakta Bekletilen Şarkılar* (2014).

Koytak, muhafazakâr ve İslâmî bir çevrede yetişmiştir. Şiir hayatının başlangıcında, bu çevreden ve onun edebiyat muhitinden daha fazla etkilenmiş izlenimi verir. Özellikle, şiir söyleyiş biçimi bakımından Sezai Karakoç'un etkisi söz konusudur. Koytak'ın erken dönem metinlerinde, bilhassa *İlk Atlas*'taki şiirlerde Karakoç etkisi daha belirgindir. Bu çevre ve yetiştirme tarzı haricinde şairi, herhangi bir şiir hareketi ya da edebî topluk içinde gösteremeyiz. Şiirleri İslamcı, muhafazakâr çevrelerin dergilerinde daha fazla yayımlanır. Fakat yine de farklı çevrelerden dergilerde de görülür. 1980 sonrası, günümüze kadar, dünya edebiyatlarına paralel biçimde, Türkiye'de de bireysel edebî üretimin hâkim hâle geldiği bir zaman dilimidir. Günümüzün temel paradigmalarından biri bireysel olma çabasıdır. Dolayısıyla hâkim edebî hareket, bireysel bir edebiyat ve şiir üretmektir. Bu bağlamda, denilebilir ki, Koytak şiiri de kendine has şiiri bulmaya yönelik bireysel bir şiirdir.

I. Cahit Koytak Şiirinin Kurucu ve Belirleyici Unsurları

Her şeyden önce Koytak şiirinin temelini oluşturan özelliklerden en belirginini ondaki hakikat ve sahicilik arayışıdır. Ona göre, Hakikat, sürekli aynı kalan, donuk ve sabit bir şey değildir; aksine sürekli devinim ve değişim içinde olan bir şeydir. Bu anlamda Herakleitos da her şeyin değiştiğini "iki kez giremezsin aynı ırmağa" vecizesiyle somutlaştırmıştır (Herakleitos, 2012: 49). Bu paralelde, şair, gerçekliğe dair şu dizelere yer verir:

*Bu şu demektir: insan zihniyle tasarlanan hiçbir kap
gerçeği uzun süre içinde tutamaz.*

*Kabınızı hangi materyalden yapmış olursanız olun,
onu hangi eczayla sıralamış olursanız olun,
bir gün kitabınızı açarsınız ve 'gerçek' sandığınız şeyin
uçup gitmiş olduğunu ve size sadece soluk
ve hüzünlü hatırasını bıraktığını görürsünüz."* (Koytak, 2010b: 276)

İnsan zihni hakikati bütün olarak kavramaya muktedir değildir, ona biçtiği formlar ise geçicidir. Ünlü Fransız düşünür J. Derrida bu anlamda mesela felsefe için "*Felsefi hakikatler kurgusalılıkları unutulmuş kurgular*"dır der (Utku-Erkan, 2010: X-XIV). Dolayısıyla bilim, felsefe ve sanatın yeni görme biçimlerine ihtiyacı vardır. Nitekim şair, daha birçok şiirinde hakikatin değişen ve devingen bir doğaya sahip olduğunu ima eder. *Yeni Başlayanlar İçin Dua* isimli şiirde açık seçik bir bilgiye ulaşmak için dua edilir:

*"Allah'ım, aklımı koru!
onu açık seçik bilgiye ulaştır,
az ama doğru ve seçik bilgiye!"*(Koytak, 2011b: 353)

Burada tasvir edilen bilgi öz (lüb, essence) bilgidir. Kadim bilgelikte bulunan sadeleşmiş ve özleşmiş hakikattir. Koytak bu arayışını şiirlerinde okura hissettirir. Bu hakikat arayışını da telmihler ve tarihî olaylarla güncel tutar. Şairin sürekli göndermelerde, hatırlatmalarda, özellikle tarihe mal

olmuş önemli edebî figürlerle ilgili anıştırmalarda bulunması da bu hakikat arayıcılığında yatar. Dikkatleri sanat ve şiirin bilgisi ve gerçekliği üzerine çeker. Koytak şiirinin dünyaya, varlığa ve çağına bakması şiirin sunduğu zengin bir sferde farklı bir düşünme ve görmeyle biçimiyle mevcuttur. *Sol Elle Yazı Yazmak* ya da *Sol Elle Yazılanlar* başlıklı metinler, ki *Gazze Risalesi* hariç şairin bütün kitaplarında bulunan çok sayıda şiirin başlığıdır, dünyayı farklı şekilde deneyimleme ve görme imasında bulunurlar:

*“Sol elinle yazı yazmayı ihmal etme,
Dünyaya sol elinle dokun,
Aydın öteki yüzünü görmeye çalış,
Dağın arka yamacını hayal etmeyi öğren!
Sadece yeni şeyler görmezsin,
Daha önce gördüğünü zannettiğin şeyleri
Aslında hiç mi hiç görmediğini
Fark edebilirsin böylece belki”* (Koytak, 2011b: 311)

Burada “sol elle” bir edimde bulunmak farklı bir biçimde ve gündelik hayatı aşarak ötekini keşfetmeye eğilimli bir tecrübe biçimini gösterir. Böylesi bir deneyimleme, varlığın aslını silikleştiren genel “sağ elle yazma” eğiliminin aksine, varlığı “bizzat ne ise o” olarak görmeye ve açığa çıkartmaya yöneliktir. Koytak şiiri de, varlığı alelade, gizlenmiş bir dizgeden varlığın kendi hakiki varlığını açığa çıkarttığı bir dizgeye taşımaya kendine temel-koyucu bir deneyimleme biçimi olarak seçmiş gibidir. Böylesi bir tecrübe, Heideggerci anlamda, “varlığın ne ise olarak” ya da bir “varolan olarak” açığa çıkmasını, gizinden kurtulmasını akla getirir.³

Koytak şiiri, bir bakıma terkip şiirdir; fakat pasif “bir araya getirme” anlamında terkip değildir. Beslendiği kaynakları şiir olarak inşa etmek isteyen bir çabanın sonucu olarak ortaya çıkan bir girişim anlamında terkip şiirdir. Bu bakımdan, denilebilir ki, onun şiirinde postmodern bir taraf vardır. Zira postmodernler etkilenme endişesi yaşamazlar, yazılıp söylenen şeylerin nihayet bir başka kaynağa dayandığını ve klasik anlamda orijinallik çabasının nafiye olduğuna inanırlar (Emre, 2004). Koytak, postmodern bir söylem kullanmasa dahi, şiirinin geniş bir kültürel art alana (background) dayandığını gizlemez. Hem söyleşilerinde hem de yazdığı metinlerde şairin geniş bir kültürel coğrafya ve art alana sahip olduğu açıkça görülür. Bu kültürel uzayda, Doğu, Batı, Çin ve Hint’ten izler vardır. Koytak, okuru sanatın uzayına taşıdığı kültürel fragmanlarla yüz yüze bırakır. Koytak, külliyatını din, sanat, bilim, felsefe, mitoloji gibi birçok alandan tarihî fragmanların yer aldığı metinlerle inşa eder; onda Batılı ve Doğulu önemli figürler, özellikle de sanatçılar ve filozoflar/düşünürler, ikame ettirir. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I-II-III*, neredeyse tamamen düşünür ve sanatçı-figürlere hasredilmiştir. Sokrat öncesi (Presocratics) filozoflardan tutun da Eski Çin ve Hint medeniyetine kadar

³ Heidegger’in sanatla hakikat arasında kurduğu ilişkide kilit rol oynayan Yunanca *aletheia* kavramı “açığa çıkmak, kendinden çıkmak, belirlemek ve ortaya çıkmak” anlamlarını taşır. Bu anlamda ona göre, özetle, sanat ve şiir varlığın varlık durumunu açığa çıkarır. Şu ifadeler “Varolanın aydınlanması ve gizlenmemesi olarak hakikat, şiirleştirilerek gerçekleşir.” *Edebiyat varolanın açıklığının söylenmesidir.* onun bu yaklaşımını özetler niteliktedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Heidegger, 2007: 68-70), (Güzel, 2015: 62-67)

şairlere, filozoflara, bilgelere rastlamak mümkündür. Batı ve Modern Türk şiirinin önemli şairlerinin yanı sıra daha birçok filozof, ressam, müzisyen, sinemacı figür Koytak külliyyatında ikamet ederler. Sanat dünyasını ihata eden geniş bir tablo söz konusudur. Bir anlamda, Koytak külliyyatı, dünya edebiyatından izdüşümlerin yer aldığı bir sanat ve şiir uzamı, “anlatı ormanlarında” çıkmış bir gezinti gibidir. Burada, Homer, Mevlana, Tolstoy ve Tao aynı düzlemde dirler. Bütün sanatların önemli figürleri, külliyyatta mukimdirler, daha doğrusu “şairane mukim”dirler. Çünkü, şair olsun olmasın, nerdeyse bütün figürler, bir şair-figürmüş gibi yeniden kurgulanır; bir tür *homopoeticus* olarak ikame edilirler. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I*’de, Prometheus ve Oidipus gibi mitolojik kahramanlar, *şair promethus* ve *şair oidipus* olarak, imparator Neron da *şair neron* olarak kurgulanır. Buna benzer birçok tarihî figür ve fragmana şiirsel bir zeminde, poetik bir düşünce ve kurgu bağlamında yer verilir.

Koytak şiirinde sivil tarihî bir taraf, şiirin sivil tarihine katılan bir geçmiş vardır. Gerçek durum ve olaylar, şiirin dolayımına alınarak yeni bir poetik tarih-yazımına da girilir. Söz gelimi, *İlk Atlas*’ta *Kısa Abbasi Tarihi* başlıklı şiir, Cemal Süreya’nın meşhur *Kısa Türkiye Tarihi* şiirinin başlığını çağırıştırır (Koytak, 2011a: 94). *İkinci Yeni* şiirinde, özellikle Ece Ayhan, Cemal Süreya, Edip Cansever ve Turgut Uyar gibi şairler sivil şiir kavramıyla bazı tarihî fragmanları poetik bir düzlemde sivil bir tarih okuması biçiminde ele alırlar. Bu, Koytak’ın birçok metni için de söz konusu edilebilir. Ancak, Koytak’ın *İkinci Yeni*’de olduğu gibi, sistematik bir biçimde sistem karşıtı bir şiir yazdığını söylemek pek de mümkün görünmez. Bu anlamda, Koytak şiiri, birçok reel, tarihî durum üzerine katlanarak kendi tarihî atmosferini de kurar.

Koytak şiirinin kurucu sacayaklarından biri de din ve din olgusudur. Her ne kadar giderek daha çok sanatsal öğelerle kurulan bir zemin hâline gelse de Koytak şiirinde dinî, özellikle İslâmî doğa hiçbir zaman silinmez, ancak dönüşüme uğrar. *İlk Atlas*’tan sonra çıkan kitaplardaki şiirlerde, klasik İslâmî ve geleneksel, dinî ve toplumsal kabullerin şiirde dönüştüğüne şahit oluruz. Mesela, insanla söz arasında kurulan ontolojik yakınlıkla, her ne kadar mecazî de olsa klasik kul (abd) kabulü üzerinde oynanır. Şiir, bir Tanrı yaratması olarak, *Kur’an*’daki açık ayetlere rağmen, bir kulluk etme alameti olarak sunulur. *Şairlerin Tanrısı* başlıklı şiirde, şu dizeler yazılır:

“iki ayağı üzerinde dursun, dedi,
düşünsün, konuşsun,
rüya görsün
ve şiirler yaratsın” (Koytak, 2010b: 226)

Şiir yazmak, bu anlamda, bir tür kulluktur. Dinle böylesi bir ilişki içine girmesi, şairin, poetik bir düzlemin kendine verdiği serbestiyet içerisinde dini yeniden ikame etmesi anlamını taşır. Onun şiirinde sadece İslamiyet değil diğer semavî dinler de kendine yer bulur. Denilebilir ki şair, özü ve saf halleri itibarıyla bu dinlerin kökenini de bir gören bakış açısına sahiptir. Bu bağlamda da, Koytak şiiri İsevî bir karakter de taşır. Bilhassa İsa figürüne, İncil ve Tevrat’tan kıssa ve pasajlara rastlamak mümkündür. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I*’de, *caius’un ‘yeni incil’ için kuramsal taslakları* ve *caius’un ‘yeni incil’*

için kuramsal notları başlıklı şiirleri, şairin külliyatında *İncil'e* ne kadar yer verdiğini gösterir (Koytak, 2010a: 304-321). Koytak, denilebilir ki, şiirleri hakkında konuşmaması ve sessizliği benimsemesi bakımından “İsa-meşrep” bir insan ve şair izlenimi de uyandırır. Koytak’ın evinde bir atölyesi vardır ve burada zaman zaman marangozluk yapar. İsa peygamberin de marangoz olduğu söylenir. Koytak şiirinde, sahip olduğu dinî dokuya rağmen, çok fazla gelenekleşmiş bir İslâmî alımlama, kabul söz konusudur, denilmez. İlahî, ya da İbrahimî denilen, dinlerin özünde olan temel ilkeler ve tahrif edilmemiş taraflar, Koytak şiirinin poetik atmosferinde temel-koyucu dinî öğelerdir.

Koytak şiirlerinde tarihî, dinî tema ve fragmanların çok olması; onda aktüel konuların, gündelik hayattan yansımaların olmadığı anlamına gelmez. Aksine, Koytak şiirinin bir yanı, aktüel olaylar ve bu olaylarla kurulan ilişki ağları ve biçimleriyle teşekkül eder. Şair, hem kendi hayatından anekdotları hem de önemli olayları poetik bir zemine taşır. Söz gelimi, sadece bir örnek olarak, birçok şiir kitabında bulunan *Şair Bugünden Geçiyor* başlıklı şiirler dahi şiirdeki aktüaliteyi imlemesi bakımından kâfidir. Şair, kendi gündelik hayatından anı niteliğinde anekdotları serpiştirdiği metinler yazar. *Homopoeticus* başlıklı şiirde,

“Ben ki, kimya okumuştum,
Pekâlâ, bellekteki ya da vicdandaki
Lekeleri çıkaran
Bir sabun formülü icat edebilirdim!”

dizeleriyle kendi hayatından fragmanları şiire taşır. Yine onun şiirinde günlük yaşamdan izlerin varlığı söz konusudur. *Yol Türküleri (III)* isimli şiirde, bu bağlamda şu dizeleri yazar:

“ben şairim, işim yollarda iz sürmek,
günlük hayatın içinden,
yüreğin kıyısından geçen Ebediyet’in;” (Koytak, 2013: 121)

Bilhassa *Taraf Gazetesi'*ne yazdığı şiirlerde, ülke gündemini ve dünyayı ilgilendiren önemli olaylara yer verir. *Memurun Ölümü* şiirinde, 90’lı yıllarda, zor bir hayat içinde ölen memurların trajedisini ele alırken; Hrant Dink’in öldürülmesi üzerine yazdığı *Hepimiz Hrant'ız bence ne demektir?* ile Uludere olayı için yazdığı *Uludere, Uludere* başlıklı şiirler şairin toplumun tanık olduğu olayları şiirsel bir düzleme taşımasına örnektir.

Koytak kendisini de, bizatihi inşa ettiği şiirine dâhil eder; yapıp ettikleri ve deneyimledikleriyle, bizzat şiirle *var olmaya* çabalar. Şair, kendisini hem yaşadığı aktüel hayatla, hem de yarattığı bir poetik-figür olarak kendi şiirine koyar. Gündelik hayattan birçok olay ve hadise, bazen doğrudan doğruya müstakil bir şiir olarak, bazen de fragmanlar hâlinde şiirlere serpiştirilerek metinleştirilir.⁴ Daha da önemlisi, Koytak kendisini temsil eden “Şair Caius” diye bir Bizanslı karakter yaratır. Bu karakter, *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I'de, Bizanslı Şairler* başlıklı bölümdeki kahramanlardan biridir. Şair Caius, Cahit isminden üretilen kurmaca bir kişilik, Romalı bir

⁴ Söz gelimi Serbestiyet.com'da 8 Ekim 2015'te yazdığı *Beşik yapan dedenin duası* başlıklı şiirde yeni doğan torunu için yaptığı beşikten bahseder. (Koytak, 2015)

ortaçağ figürüdür. Kendisini de, metinlerinde, bir anlamda *şairine mukim* kılan şair, dolayısıyla, külliyatında *homopoeticus* olarak yer alır (Koytak, 2014: 27).⁵

Şairin sahicilik arayışı onu günlük hayatın dışında, kıyısında kalmış, fakat daimi olan varlığın izni sürmeye iter. Bu, her ne kadar, sanat üzerine oturan estetik bir şiir olsa da, Koytak külliyatında ideolojik olmayan toplumsal bir taraf olduğunu gösterir. Bu, Wilhalm Dilthey'in şairin yaratıcı tahayyülü bir boşluktan doğmaz; şiir, hayatın temsili ve ifadesidir (artikülasyon) sözlerine paralel bir durumdur. Dilthey, *çağın tin'i* (psişe) dediği şeyin bir şairin şahsında tipleşmesinden bahseder.⁶

Koytak şiirinde, sinematografik bir yapı da mevcuttur. Reel unsurlar, fragmanlar halinde metne konur. Oldukça kurmaca ve hatta fantastik sayılabilecek şiirlerde dahi, gerçek hayattan kopup gelen bir fragman bulmak mümkündür. Bu parçalı yapı (fragmental), şiiri daha da etkili kılar. Uzun yıllar sinemayla uğraşan şairin, şiirine, parçalar halindeki sahneleri taşıması, bu tecrübesini güçlendirir. Tiyatronun ve tiyatral unsurların, şairin külliyatında kurucu öğelerden olduğunu eklemek gerekir. Hem şiirdeki oyun vurgusu, hem de tiyatro ve sahne kavramının sürekli tekrarlanması Koytak şiirinin dokusunu meydana getirir.

Koytak külliyatının kurucu öğelerinden bir diğeryse metaforlu ve hikemi de denilebilecek bir söyleyiş tarzına sahip olmasıdır. Doğasındaki hikmetli ve felsefi denilebilecek doku, onu ister istemez, zaman zaman önermeler ve metaforlarla kurulu veciz (aphoristic) bir söylem hâline getirmektedir. Presokratikler olarak bilinen filozofların -söz gelimi Herakleitos- metinleri de daha ziyade poetiktir, günümüzdeki gibi kavramsal değildir (Herakleitos, 2012). Koytak şiiri de doğası itibariyle bu eski tarz felsefi metinleri akla getirmektedir. Sahip olduğu epistemoloji, kültürel ve felsefi özellikler şiiri, nispeten metafor ve aforizmalarla kurulu bir söylem alanına çevirir. Elbette, belli bir düşünce ve ideolojinin emrinde olma anlamında değil, daha çok şiirin kendisini bir söylem biçimi olarak sunması bakımından bir söylemdir söz konusu olan. Bu tarz bir söylem biçimi de, şiirin bir bilgelik alanı olarak kendini açığa çıkarmasına hizmet eder. Külliyatta, anlamın teksif edildiği bir söylem alanı olarak metafor ve aforizmaya dayanan dizelere sıkça rastlanır. Şairin klasik anlamda bir mısra anlayışı yoktur, onun yerini daha çok metaforlar, öyküleme ve bazen de veciz sözler alır. Bu tarz bir şiir, şairin bütün kitaplarında mevcuttur. *Yeni Başlayanlar İçin Metafizik'te*, "*Bilgi, sevdiğini ölü ister.*" gibi bir dize doğrudan doğruya bilginin varlıkla kurduğu ilgi üzerinden inşa edilen felsefi/poetik bir söylemi içerir. Birçok filozof, felsefi ve bilimsel bilginin hakikati donuk ve statik bir hâle getirerek onu zaman içerisinde metafizikleştirdiklerini söylerler. Nietzsche ve Dilthey'in

⁵ Hölderlin'in, İsmet Özel'in çevirisiyle, "Bu yeryüzünde insanoğlu şairane mukimdir" diye bir dizesi vardır. Bu dize aynı zamanda Martin Heidegger'in şiire ontolojik yaklaşımında, şiirin "varlığın buradalığı"ni görünür kılması görüşüne de ilham vermiştir. Bu dize Heidegger'in Hölderlin'den ödünç aldığı beş kılavuz sözden biridir. Aynı dizeyi Turan Oflazoğlu "ozanca barınır insan bu yeryüzünde" şeklinde Türkçeye çevirmiştir. (Hölderlin, 2008: 29)

⁶ "Muhayyilenin aktivite ve fonksiyonları bir boşluktan (vakum) doğmaz. Onlar gerçeklikle dolu sağlıklı ve güçlü bir psişeden kaynaklanmalıdır." (Dilthey, 1985)

isimleri bu bağlamda anılabilir. *Dudakta Bekletilen Şarkılar*'da, *Dipnotlar* başlıklı metinde,

“İnsan zihninde kozmosa açılan yırtık
Ya da yarık da dehadır, efendimiz.”

dizeleriyle dehaya bir tanımlama ve çerçeve sunulur (Koytak, 2014: 146). Yine, ölüm üzerine yazılan,

“İnsanın ölüsü, iki metreküp
mezara sığar da,
insanın ölüm endişesi
koca kâinata sığmaz.”

dizelerinde olduğu gibi, ölüm ve ölüm endişesinin veciz ve öz bir biçimde ifade edildiğini görmek mümkündür (Koytak, 2011b: 146). Tam da bu bağlamda meşhur İranlı şair-bilge Sadi (Sa'dî-yi Şîrazî) ondaki endişeyi vurgulayarak insan için “yek katre-î hûnest, sâd hezârân endîşe” demiştir. Bu tarz metinler, şiir ve felsefenin olabildiğince yakınlaştığı, iç içe geçtiği; felsefi/poetik söylemler içeren metaforik ve poetik bir dokuya sahip düzlemler olarak belirirler.⁷

Koytak şiirinin kurucu özelliklerinden bir diğeri de öyküleyici (tahkiyeli, narrative) anlatım biçimidir. Bu tarzın baskın olduğu metinler, şiirle nesrin yakınlaştığı alanlar olurlar. Halil Cibran ve Tagore çevirmeni olan şairin, bu iki figürün poetik ve öyküleyici tarzına benzer bir tutum benimsemiş olduğu da görülür. Cibran metinleri, düzyazı ve şiirin dolaylarında dönüp duran felsefi/hikmetli bir sarmal gibidir. Cibran'da bilgelik ve meseller tahkiyeli bir tarzda esere konulur. Dolayısıyla Cibran metinleri hem nesre ait özelliklere, hem de şiirsel bir doğaya sahiptir. Tagore'un da benzer şiirsel metinleri vardır. Mesela Tagore'un, Cahit Koytak tarafından Türkçeye tercüme edilen, *Aydın Bitmeyen Çocukluğu* kitabı buna iyi bir örnektir (Tagore, 2013). *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı III*'te, *Tolstoy'un Portresi* başlıklı şiir, öyküleyici anlatıma iyi bir örnektir. Şairin geç dönem metinlerinde, erken dönem metinlerine göre daha fazla öyküleyici, poetik-düzyazısal bir anlatım ve hava içerisinde olduğu görülebilir. Nitekim, *Cazın İrmakları* isimli kitapta, bir bakıma, caz (jazz) müziğinin tarihi ve niteliklerini anlatmaya girişmesi ve *Dudakta Bekletilen Şarkılar* isimli kitabını şiir/roman olarak kurgulaması şairin geç-dönem metinlerinin nesre yakın düşen doğasını işaret eder. Nitekim, şair, şiirlerim "Baştan sona roman gibi okunsun istiyorum. Kolay okunur, insicamlı, birbirine bağlı..." olarak demiştir. Bu da, onun, ki neredeyse hiç nesirle yazmamıştır, şiirsel söylem biçiminden vazgeçemediğini gösterir. Şiir kitaplarında manzume şeklinde yazılan mektup, günlük ve anı tarzında

⁷ Felsefenin poetik de denilebilecek bir biçimde kurulmasına en iyi örnek Nietzsche'dir. Nietzsche, yaptığı felsefe tarzıyla kendin evvelki felsefe yapma kanonunun dışında konumlanmıştır. Uzun, sistematik ve detaylandırıcı bir felsefi, diyalektik, mantıksal (logic) tarzdan çok mecazlı, aforizmalarla dolu ve parçalı bir felsefe yapma tarzı benimsemiştir. Diyalektiği, Nietzsche, “kölelerin ahlakı” olarak görür. Bu tavrından dolayı onun metinlerini felsefi bulmayanlar da olmuştur. (Güzel, 2015: 53-62) Ayrıca, Oruç Aruoba bir söyleşisinde Nietzsche'nin aslında yapmak istediği şeyi şiirsel olarak yapmak istediği ancak bunu düzyazıda yaptığını hatta bunun için çok sevdiği şiirden ödün verdiğini söyledikten sonra onun (özellikle Stefan George ve Rilke gibi şairler aracılığıyla) modern Alman şiirinin gelişmesinde önemli bir art alan yaratıp katkı sağladığı mealinde önemli şeyler söyler (Tuncel, 2010).

metinler de vardır. Bu şiirsel söylem ve poetik düzlemde vazgeçememe, şairi düzyazısal olanı dahi poetik ifade biçimiyle bir araya getirmeye itmiş gibidir. Fakat, Koytak'ın ilk metinleriyle son metinleri arasında çok bariz bir farkın olduğunu söylemek, fazla iddialı bir yargı olur. Şairin önemli bir özelliği de, şiirindeki bu en başından beri oturmuş üsluptur. Koytak'ın şiirinde öyküleyici bir üslup kullanması, sadece Tagor ve Cibran etkisiyle izah edilemez. Koytak'ın Mevlana, Homerus, Dante gibi öyküleyici anlatımı seven şairlere özel bir ilgi duyduğu ve bu tarzı benimsediği de, şiirlerine bakılarak söylenebilir. Özellikle, şiirin zengin bir kültürel coğrafya üzerine oturması ve tahkiyeli söyleyiş biçimi bakımından Sezai Karakoç'un tesirinden söz etmek mümkündür. Ancak, Koytak, Karakoç şiirinin art alanını oluşturan Doğu ve bilhassa İslâmî art alanı -Batı sanat, fikir ve kültürel mirasından faydalanarak- sanat üzerinden daha evrensel kılar. Böylelikle, şiirini yapan, zengin art alanı da kurar. Nesre yakın duran bir tazın olması, bir bakıma, türler-arası mesafenin kaybolmasına ve edebî metinlerin bir anlatı durumu kazanmasına benzer bir durumu da çağırıştırır. Postmodern yazarların türler arası ayrımı kaldırıp, eserlerini bir "anlatı" olarak ikame etmeleri gibi, Koytak da, özellikle son dönem metinlerini poetik-düzyazısal bir düzlemde kurmuş izlenimi verir. Şairin Tagore ve Cibran tercümelerinin de, geç-dönemlere tesadüf etmesi, şiir-nesir arası ayrımın azalmasını daha da manidar kılar. Burada ilaveten, Koytak ile paralellikler çağrıştırmaları anlamında, Oruç Aruoba'nın bazı metinlerinin hem felsefi hem de şiirsel niteliklere sahip olduğunu anmak gerekir. Bu iki özelliğin iç içe geçtiği metinler söz konusudur. Bu anlamda Koytak metinleri de bazen nesirle nazmın, bazen de şiirsel olanla felsefi/hikmetli olanın iç içe geçtiği bir düzlem olarak kimlik kazanırlar.

Koytak külliyatındaki öyküleyici anlatım, ondaki, arka planın sarıh bir biçimde görülmesine imkân verir. Beli başlı bazı bilgiler üzerine oturan ve didaktik bir karakter barındıran bu şiirde, metni anlayacak asgarî kültüre sahip olduğu takdirde, şiirin üstüne oturduğu katmanlar rahatlıkla görülür. Bu anlamda da, Koytak şiiri, kapalı bir şiir değildir. Ancak, okurun bu şiiri okuyup anlam üretmesi için, geniş bir kültüre -dinî, felsefi, tarihî, mitolojik özellikle de edebî ve sanatsal bir art alana, bilgi ve kültüre- sahip olması gerekir. Aksi takdirde, şiirin, mütemediyen telmih ve göndermelerde bulunulan doğasına katılmak ve kastının ne olduğunu tanıklık edebilecek kaynaklara ulaşmak pek mümkün olmaz. Bu anlamda, Koytak şiiri, zengin bir metinlerarası (intertextual) düzlemdir. Bir metinlerarası düzlem olarak kurulan bu atmosferde (sfer), sürekli dünya edebiyatına, sanat dünyasındaki metin ve figürlere göndermeler mevcuttur. Bu göndermelerin kurduğu anlam haritasında, okur, bir yol tayin eder, bir anlam biçer. Metinlerarasılık (intertextuality) da, yine, postmodern metinlerin temel özelliklerindedir. Koytak şiirinin çok zengin bir metinlerarası düzlem olarak inşa edilmesi, ondaki, postmodern edebiyata yakın düşen özelliklerden biridir. Postmodernistler, her edebî metnin son tahlilde kendinden önce üretilen eserlerin üzerine oturduğunu, metinlerarasılık ve palimpsest teorileriyle, ileri sürerler. Bu anlamda da Koytak metinleri okuru, Umberto Eco'nun ifadesiyle "anlatı ormanlarında" gezintiye çıkarırlar (Eco, 2009).

Koytak külliyatı, metinlerarası bir uzamda, oyuncuların yine bizzat sanatçılar olduğu bir oyun alanı olarak kurulur. Şaire göre, kâinat dahi bir “muazzam oyuncakçı dükkânı”dır (Koytak, 2013: 144). Burada Koytak’ı daha iyi anlamak için Schiller’in *oyun kuramını* anmak gerekir. Schiller, duyum ve biçim dürtülerinden (içtepi) bahsederek bunların ancak oyunda birlikte ve özgürce bir katılımı yekdiğeriyle uyumla günyüzüne çıkacağını söyler. Yine ona göre, insan sadece oyun oynarken insandır (Schiller, 1999). Bu anlamda, sanatın sonsuz uzayında, sanatçılar, özgür deneyim ve muhayyileyle bir oyun ve yaratım içindedirler. Bu oyun sahasında, bütün sanatçılar, oyuncu-figürler olarak aynı zemin üzerindedirler. Tarihin önemli ve büyük figürleri, sanatçılar, filozoflar bu oyun alanında *şairane mukimler*dir. Homeros, Dante, Michelangelo, Pieter Bruegel, Tolstoy, Shakespeare, Dante, Kafka, Derrida, Wittgenstein, Mevlana, Cahit Zarifoğlu, Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Ece Ayhan gibi sanatçı-figürler ve daha birçok ressam, sinemacı, mimar, vs. bu oyun alanındadırlar. Poetik-figürlerin daha fazla yer aldığı bir düzlem olarak inşa edilen külliyatta, bilhassa şiirsel söylemin önemli mimarlarına yer verilir. Bu bakımdan da, bu poetik düzlemde, bir tür şiir tarihi söz konusudur. Sanatın ve şiirin temel sacayaklarını oluşturan bu önemli figürler, bir oyun alanı olarak, Koytak külliyatında birer oyuncu-figür hâlinde mevcuttur, birer oyun-kurucudurlar. Elbette, oyun Schillerci anlamda yaratmayı gösteren en özgür, amaçsız irade ve tecrübe biçimini imler. Oyun alanı, güzel ve hakikatin birbirine katıldığı ve deneyimlendiği bir uzam olarak inşa edilir.

Koytak şiiri, lirik bir şiir değildir; dolayısıyla, Türkiye’de pek görülmeyen, alışılmadık bir şiirdir. Roni Margulies, Koytak şiirindeki farklı doğayı belirterek “bu şiir Türkiye’de tutmaz” ifadesini kullanmıştır. Ortalama bir okur, şiirde, ilham ve duygu yoğunluğu görmeye alışıktır. Koytak şiirinde, duygulanım, lirizm ve yoğun ilhamın olduğu metinler pek görülmez. Koytak şiiri, Antik Yunan’daki biçimiyle (*poiesis*) kurulan, yapılan bir şiirdir ve bir yapma/kurma açığa çıkarma içerir. Şairin yoğun çalışmaları eseri meydana geldiği anlaşılan şiirlerde, şiirin kurucu öğeleri tahayyül, his, şuur ve kurgudur. Nitekim şair, bir *caius’un ‘yeni incil’ için kuramsal taslakları IV* başlıklı şiirde, “Şair olarak doğmadım,/ Şiirin içine doğdum belki,” dizeleriyle şiirin doğuştan verilen bir ihсандan ziyade çalışma sonucunda insandaki potansiyelin açığa çıkması olduğuna göndermede bulunur (Koytak, 2010a: 309). Koytak şiiri, bu anlamda, bir bilincin şiiridir. Şiiri, sadece hayal, rüya ve ilhamla bağdaştıran kuram ve yakıştırmaların aksine, Koytak şiiri, şiirin bilinçle ayrılmaz bir tarafı olduğunu, kendine mahsus bir şuur biçiminin olduğunu, imleyen bir şiirdir. Bu tarafıyla da, şiir ve şuur akrabalığının nüksettiği bir şiirdir. Şiirlerinde söz ettiği poetik yaratım ve oluşuma paralel bir biçimde metin ürettiği için, denilebilir ki, şair bir kuram-eylem birliği içerisindedir (ayrıntılı bilgi için bkz. Güzel, 2015).

Koytak şiiri, şiirin şuurla ilişkisi bağlamında, düşünceyle şuurla yapılan bir şiir olmasının yanında felsefi bir şiirdir de. Felsefi bir şiir olması, hem felsefi konu ve fragmanlar içermesi hem de şiirin epistemolojik ve ontolojik bir doğaya sahip olması itibariyledir. *Yeni Başlayanlar İçin Metafizik ve Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat*, felsefi konuların yoğunlaştığı kitaplardır. Külliyat Wittgenstein, Derrida, Nietzsche, Spinoza gibi filozoflar ve Tanrı, yaratma,

varoluş, metafizik, sanat, varlık, din, ruh, dil, düşünce, vs. gibi konularla bir bakıma felsefi bir sahne olarak kurulur. Bu felsefi söylem biçiminin yanında, yine felsefenin kendine ödev bildiği ve çözme endişesi taşıdığı birçok kaygı vardır. Özellikle, sanat ve şiir üzerine refleksiyonlar üretmesi, ondaki felsefi tabiata işaret eder. Koytak şiiri, hikmetli (hikmet-amiz) bir öz de taşır. Onda, hem İslâm hem de Çin-Hint bilgeliğinden fragmanlar görmek mümkündür. Söz gelimi *caius'un 'yeni incil' için kuramsal taslakları III'te*;

*“şair dediğin, şiir ve hikmet yontularını
dilinin kemiğiyle*

o kadar ustaca yontmuş olmalıdır ki,” (Koytak, 2010a: 308)

şeklinde, şiir ve hikmetin nasıl bir ilişki biçimiyle bir araya getirilmesi gerektiğini izah eden dizelere yer verilir. Aksi hâlde, şiirde, felsefi unsurların uygun bir biçimde ve yerli yerinde kullanılmaması felsefenin şiirde bir dekordan öteye gitmemesi tehlikesini taşır. Dolayısıyla, şiirde hikmet/felsefe dekoratif bir şekilde değil, metne sinmiş ve öz bir biçimde var olmalıdır. Bu anlamda, Koytak şiiri, Antik Yunan ve kadim bilgelikte olduğu gibi düşünce ve hikmetin şiirsel bir söylemle poetik bir düşünce biçimi içerisinde geliştiği bir düzlem olarak ortaya çıkar. Şair, *mitostan logosa* doğru evirilen bir dünyayı yeniden kat eder; Platoncu ve Hegelci anlayışların hilafına, düşünceyi poetik bir düzlemde ikame ettirerek, onun şiirsel söylemde kendine yer bulmasını sağlar.⁸ Burada, şiire de düşünceye de yer vardır. Koytak külliyyatını üstünkörü taramak bile, ne kadar fazla örneğin olduğunu gösterecektir. *Büyük Sözler* başlıklı şiirde, bilgi, hakikat, özgürlük, aşk, iman ve ölüm üzerine, poetik bir düzlemde, çerçeveler sunulması şiirin bilgiyi, gerçekliği kurcalayan bir alan olarak kurulmasına iyi bir örnektir. Söz gelimi, özgürlük için *“neye benziyor özgürlük/tam yakaladığım dediğin zaman/kuyruğunu bırakıp kaçan kertenkeleye”* dizeleriyle, özgürlüğün bir türlü tam anlamıyla elde edilemeyen temel niteliği somutlaştırılır (Koytak, 2014: 195). Bu ve benzeri metinlerde poetik, epistemolojik bir doku örülür, yapı inşa edilir. Ayrıca, az da olsa rubailerin külliyyatta yer alması, ki rubai düşünce ve felsefenin teksif edildiği tür olarak da bilinir, yine ondaki düşünce ve felsefeyle olan yakınlığı işaret eden bir gösterge olarak okunabilir. Bazen şiirle felsefe arasındaki ilişkiyi anlatan metinlere de yer verilir. Pythagoras başlıklı şiirde, Pythagoras'ın şairleri kıskandığını, onlara hınç beslediğini söyleyen şu dizelerle başlar:

“Pythagoras

Zavallı Pythagoras

Şair olmadığını,

Kendisine bu altın postun

Verilmediğini düşündüğü için olacak,

Şairlere hınç besliyor” (Koytak, 2010c: 198)

Pythagoras'ın şairlere hınç beslemesi, aslında Platon'la benzer bir gerekçeye dayanır. Platon, felsefenin, şiirin gölgesinde kalmasına tahammül edememiştir. Bu dizelerde de Pythagoras, aynı gerekçeyle şairlere hınç beslemektedir. Platon'un özellikle şiiri ideal düzeninde istememesinin en

⁸ Platon şiirin (poetik üretimin) gerçekliği tahrif ettiğini söylerken logos'u önceler, benzer biçimde Hegel de, zirvesine şiiri koymak suretiyle, sanatın ölümünü ilan eder, tamamen kavramsal olduğu için felsefi söylem biçiminin ancak “mutlak tin”i dışlaştırabileceğinden (objektification) bahseder. (Güzel, 2015: 34-53)

önemli sebeplerinden biri şiirin Antik Yunan'daki hâkim mevcudiyetine itirazından kaynaklanır.

Koytak şiiri, bizzat şiir ve sanat üzerine katlanması itibariyle de, felsefî ve teorik bir tabiata sahiptir. Şiirin ne olup olmadığı, külliyat boyunca sorgulanır, söz konusu edilir. Özellikle, *Şairlerin ve Yoksulların Kitabı I-II-III*'te, şiir ve sanat üzerine yazılan metinler vardır. Böylelikle, şiirler, sanat ve şiirin ne olduğuna dair bir yüzey olarak inşa edilirler; şiir ve sanat üzerine düşüncelerin, görüşlerin olduğu düzlemler hâlini alırlar. Bu özelliği itibariyle, yine, postmodernlerin üstkurmaca (metafiction) dedikleri tekniğe benzer bir durum belirir. Şiirin bu şekilde yine şiir üzerine bir düşünme düzlemi olarak kurulması, Türk şiirinde yendir.⁹ Cahit Koytak, *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı III* kitabına epigraf olarak Michelangelo'nun "*En büyük sanatçılar bile bir mermerin kendi içinde taşımadığı fikri üretemezler*" sözlerine yer verir. Böylesi bir başlangıç, sanatsal üretimin varlığa gelme anlamında ancak mümkünler içinde bir imkân olması anlamını taşır. Bu anlamda, Tanrı, insana kendi yaratıcı ruhundan üfleyerek ona da nispî bir yaratıcılık bahşeder. Onun ruhunda da "*biçimden biçime sokulabilir bir miktar ıslak balçık bıraktı.*" Ta ki yaratabilsin, Tanrısal ruhu deneyimlesin:

*"En dipten konuşan Büyük Dramaturg
sözleriyle balçığa biçim verdi,
ona ruh üfledi, can üfledi ama
bazılarımızın içinde, işlenmeye hazır,
biçimden biçime sokulabilir
bir miktar ıslak balçık bıraktı"* (Koytak, 2010c: 22)

Koytak'ın şiirinde söz ettiği yaratma genel anlamda, İslâm estetiği de diyebileceğimiz anlayışa uyar. Sanatsal yaratma (ibda/creation) daha ziyade Tanrısal yaratma dâhilinde olan bir yaratmadır. Şairin yine şiirsel yaratıcılık hakkındaki poetik şiirlerinde, İslâmî gelenekten birçok izlerin olduğu göz önünde tutmak gerekir. Nitekim "*Ol!*" *Emrinin Çömezidir Şiir* başlıklı şiirinde;

*"Ol! emrinin çömezidir sahici şiir;
ama olmamış olanı değil,
söylenmemiş olanı
dile getirmek ister"* (Koytak, 2010b: 274)

Bu şiirden de anlaşılacağı üzere Koytak'a göre şair, olmamış olanı değil, söylenmemişi dile getirir. Heidegger de varlığın dilde vuku bulduğunu, gerçekleştiğini ve şiirin "varolanın varlığını açığa çıkardığını" ya da başka bir deyişle varlığın, eşyanın tabiatını her ne ise o olarak bize gösterdiğini söylediğini ifade eder. Şairin bu anlamda sanat, sanatsal yaratma, sanatın epistemolojisi üzerine katlanan birçok metni anılabilir. Şiir ve sanat üzerinde

⁹ Daha önce de Türk şiirinde şiir ve sanat üzerine durulmuştur ama Koytak gibi yoğunluklu ve fazla metin üreten bir şaire rastlanmaz. Bir örnek olarak Arif Nihat Asya'nın San'at başlıklı şiiri bu münferit denemeler arasında anılabilir. Şiir, "Sen mermeri yaratırsın;/Ben, ondan saray yaparım! dizleriyle başlar. Bu şiirde, sanatsal yaratımın ancak Tanrısal yaratım içinde bir imkân olduğu görüşü şiir boyunca işlenir.

bu kadar fazla durulması, onun şiirinde düşüncenin, bir başka deyişle de refleksiyonun, ağır bastığını imleyen işaretler olarak okunabilir.¹⁰

Koytak, şiir üretimini bir yaratma; ikincil bir yaratma olarak görür. Ona göre, asıl yaratıcı Tanrıdır. Şiirsel yaratma, Tanrısal yaratma içinde ancak bir imkândır. Şair, eserini sonsuz bir boşluktan ya da yoktan yaratamaz. Bu bakımdan da, şiirsel yaratma, ancak mümkünler içinde bir imkândır. Şiirsel yaratım, Tanrısal yaratımın sonsuzluğu içinde sonlu bir uzamdır. Sanatçı bir anlamda Tanrının “çırağı/kalfa”sidir. Sanatçı, yaratıcılık ve bir yaratma potansiyeline sahip olması bakımından Tanrı’nın çömezidir:

“BLUES ŞAİRİ

Bir sanatçuyum ben,

Bir yaratıcı,

Tanrı’nın çömeziyim yani,

Ve yol arkadaşı...” (Koytak, 2012: 47)

Sanatçı Tanrının yarattıkları içerisinde, olanaklar dâhilinde bir yaratmada (ibda) bulunur. Bu anlamda, şiir, ikincil bir yaratmadır. Şiir, Romantiklerdeki anlamıyla, sonsuz olanın nihayetsizliğini sonlu bir zeminde ihsas ettirir, açığa çıkar ve gösterir (Güzel, 2015: 23).¹¹ O hâlde, şiir, bir görme ve gösterme biçimidir, varlığın bir dilidir.

Koytak külliyyatı, bir taraflıyla, bir edebiyat ve şiir eleştirisi yüzeyidir de. Birçok metin, şiir teorisi ve eleştirisi üzerine inşa edilir. Bu metinler, hem şairin bizzat muhatap kaldığı durumlarla hem de genel olarak eleştiri sanatıyla ilgilidir. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı III*’te, *Güncellenmemiş Edebiyat Dersleri* başlıklı hayli uzun müstakil bir bölüm vardır. Bilim-Sanat Vakfı’nın şiir üzerine dersler vermesini istemesi üzerine, şair, edebiyat ve şiir üzerine yazdıklarını içeren şiirlerini poetik bir zeminde bir araya getirir. Burada, şiir üzerine eleştirel ve kuramsal sayılabilecek bilgi ve görüşler serimlenir. Bu bölümde, *Gelin-Güvey Oyunu* başlıklı şiirde, “*şiirin, her şeyden önce,/tanrının bahçesine/tanklarla girilemeyeceğini/anlatması gerekiyordu darbeci şairlere*” diye devam eden dizelerde, darbeci şiirlere bir eleştiri getirilir (Koytak, 2010c: 311). Yine, şair, *Yeni Başlayanlar İçin Metafizik*’te, *Kötü Şiir, İyi Şiir* başlıklı metinde,

“Bilgi, yerinde kullanırsan

Saflığa dönüşür,

Yerli yersiz kullanırsan

Bönlüğe, boşboğazlığa,

Pek Pek kötü şiire...” (Koytak, 2011b: 143)

dizeleriyle, şiir ve bilgi ilişkisinin nasıl olması gerektirdiğine dair fikirlerini dillendirir. Epistemolojik art alanı olan bir şiir kuran şair, şiirde bilgi kullanımının hangi koşullarda iyi ya da kötü şiir yaratacağını, eleştirel bir tavırla, ortaya koymaya çalışır. Sanat, edebiyat ve şiirle alakalı bu tarz eleştirel de denebilecek metinler, Koytak külliyyatında temel-koyucu niteliktedir.

¹⁰ Koytak külliyyatında şiir ve sanat üzerine yazılan metinlerin daha ayrıntılı örnekleri ve incelemeleri için bkz. (Güzel, 2015)

¹¹ Romantiklerin sanat ve şiir hakkındaki görüşleri için bkz. (Dellaloğlu, 2014)

Koytak külliyyatının düşünce ve felsefeyle bu kadar haşır neşir olması, onu, modernizme ve mutlak akla karşı eleştirel bir yüzey olarak da kurar. Modern şiirin doğasında bulunan modernizm eleştirisi, şairin metinlerinde belirgindir. Heidegger'in yoksunluk çağı dediği çağımız için, benzer biçimde Koytak da, *Şiir Bugünden Geçiyor Edebî Yoksunluk Zamanından* başlığıyla metinler yazar. Şiirlerde, özellikle, modern aydınlanmacı akli hakim kılmak isteyen zihniyete karşı bir tavır söz konusudur. Söz gelimi, *Çarmıh* başlıklı şiirde, "bakarsın, akıl senin atın, araban,/tahtın, tahtırevanın olmaktan çıkar/ve kendi kendini gerdiğin/bir çarmıh oluverir." dizelerinde, modern düşüncenin akılla ilişkisi çarmıh metaforuyla somutlaştırılıp anlatılır (Koytak, 2011b: 139). Böylelikle, çağımızın büyük bir problematiği olan modernizm ve modern düşünceyle bir şekilde hesaplaşmaya çalışılır. Bu anlamda da şiir, zamanın ruhunu (zeitgeist) yansıtmaya yönelik bir yüzey de olur. Modern şiirin *zeitgisti* bir bakıma modernizm eleştirisidir, anti-modern bir tutum içinde olmaktır da. Nitekim, Koytak'ın *Zamanın Ruhunu* başlığını taşıyan şiirleri (*Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat'ta 'Zamanın Ruhunu' I-II*) vardır.

II. Cahit Koytak Şiirinin Kaynakları ve Art Alan Unsurları

Koytak şiirinin temel kaynakları sanat, edebiyat, şiir, felsefe/hikmet, kutsal ve dinî kaynaklar ile tarih, mitoloji gibi kültürel alanlardır. Sanat, edebiyat ve şiir Koytak külliyyatının özellikle kendini üstüne kurduğu kültürel zeminlerdir. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I-II-III*, neredeyse tamamen, sanat, edebiyat ve şiir üzerine kurulmuştur. *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I*'in hemen başlarında, *Kalk Şair!* başlıklı şiir, "Kalk şair, kalk, örtülerini at üzerinden!" mısraıyla başlar (Koytak, 2010a: 44).¹² Bundan itibaren, Koytak şiirinde, sürekli bir şair imgesi dolaşır. İster doğrudan şiir ve şair üzerine yazılan poetik mahiyetli şiirlerde isterse de herhangi başka bir şiirde olsun, Koytak külliyyatında, sürekli bir şair-figür dolaşır durur. Bu figür hem kurmaca bir kişilik, hem de reel bir kişilik olarak daima mevcuttur. Şairler, yazarlar ve roman kahramanları üzerine inşa edilen metinler üretilir. Söz gelimi, *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I*'de, *Deli & Dahi* başlıklı metinde, Guillaume Apollinaire'nin Mona Lisa tablosunu çalma gerekçesiyle bir hafta gözaltında tutulması gibi şiir tarihindeki ilginç anekdotlara yer verilir. Yine, edebiyat tarihlerince yazılan Virginia Woolf'un intiharı, *Virginia Woolf'un Dama Taşları* başlıklı şiirde yeniden kurulur. Birçok roman kahramanının, çeşitli vesilelerle, şiirde yer aldığına tanık olmak mümkündür. Bu kahramanlardan en fazla zikredilenlerden biri Herman Melville'in filmi de çekilen *Moby Dick* isimli romanının kahramanı Kaptan Ahab'tır. Uzun yıllar bir televizyon kanalının sinema departmanında çalışan Koytak'ın şiirinde, sinema sanatı da önemli bir kaynaktır. Sinema tarihine mal olmuş önemli yönetmenler, filmler ve aktörler onun şiirini besler. Diğer sanatlar da, resim ve müzik gibi, şair için zengin kaynaklardandır. Caz müziğine ayırdığı 405 sayfalık *Cazın İrmakları* isimli hacimli kitap, şairin, sanatsal verimlerden ne derece istifade ettiğini göstermesi bakımında kâfidir. Cazın (jazz) Amerikalı siyahılar arasında doğan bir müzik olması da, şairin bu müziğe verdiği önemde etkilidir. Bu müziğin

¹² Bu mısradaki, Hazreti Muhammed'e bir telmihte bulunulduğunu da vurgulamak gerekir. *Kur'an-ı Kerim*'de de Peygambere hitaben "Ey örtüsüne bürünen" (müzzemmil, 73/1) denir.

nasıl doğduğundan tutun da, hangi evrelerden geçtiği, yetiştirdiği en önemli müzisyenlere kadar, caz hakkında neredeyse bilmeniz gereken her şey poetik bir düzlemde serimlenir (Koytak, 2012). Burada, sayamayacağımız birçok şair, yazar, ressam, sinemacı, mimar, heykeltıraş, vs. sanatçılar Koytak külliyatını beslerler.

Koytak şiiri, Tanrı ve kozmoloji inancı etrafında oluşan bir yapı ve art alana sahiptir. Külliyatta, hem zorunlu bir Tanrı tasavvurunun açık izleri vardır, hem de bir kozmolojik inancın. Bu iki unsur, kurucu nitelikte art alanlardan olup şiirin dokusunu oluşturan ve külliyatta mütemadiyen karşılaşılan iki önemli kaynaktır. Tanrı, tapınaklara/ibadethanelere hapsedilen bir Tanrı tasavvurundan çok, doğa, varlık ve insanla birlikte olan bir tasavvurla ön plandadır. Kozmoloji de, insanın küçük bir âlem (mikro cosmos/âlem-i sagir); kâinatın da bir makro insan (âlem-i kebir) olduğu üzerine oturan, klasik ve tasavvufî bir kozmoloji anlayışıdır. *İçimizdeki Tanrı* başlıklı şiirde, *“İçimizdeki Tanrı defalarca,/defalarca büyüktür/Tapınaktakinden,”* dizeleriyle, insanla Tanrı arasında bir ilişki kurulurken; *“Çünkü içimiz defalarca,/defalarca daha büyüktür/Bilinen kâinattan”* dizeleriyle de, insanın büyük bir kozmos olduğunu ima eden kozmik inancı görmek mümkündür (Koytak, 2011b: 164). Yine *İnsanın Halleri* başlıklı şiirde,

*“insan halindeyken insan
insanın içindeki âlem
insanı içine alan âlemden
kat kat daha büyüktür
daha zengindir”* (Koytak, 2011b: 173)

dizelerinde, *insan hâlinde olma* tecrübesinin, evreni kuşatabileceğine inanan kozmolojik inancın izleri görülür. Bu kozmoloji, şairin Tanrı tasavvuruyla bütünlenir. “Tapınaklara hapsedilen”, klasik kabullerle alımlanan ve algılanan bir Tanrı tasavvuru yoktur, daha ziyade panteizme yakın düşen bir Tanrı tasavvuru söz konusudur. Bu Tanrı ve kozmoloji inancı, hem Koytak şiirinin art alanın oluşturur hem de kurucu bir öge rolü oynar. Bu iki önemli nokta, göz ardı edildiğinde Koytak şiirine nüfuz etmek güçleşir. Zira, Tanrı faal bir tasavvurla sürgit şiirdedir; insan ise küçük bir âlem potansiyeliyle mevcuttur.

Koytak şiirinin göz ardı edilemeyecek ve sürekli referans hâlinde olduğu başka bir kaynak da, Sokrates öncesi filozoflardan başlamak üzere, Batı felsefesidir. Koytak külliyatı, yeterince felsefe, sanat ve şiir teorisi bilinmeden anlam dünyasını açmaz. Dolayısıyla, şairin külliyatında, Nietzsche, Wittgenstein, Derrida gibi önemli figürler hakkında yazdığı müstakil şiirlerin yanında; birçok önemli filozof ve düşünürü akla getirecek göndermelerin bulunduğu metinler de vardır. Mesela, Wittgenstein üzerine yazdığı *Viyana’lı Ermiş Tractatus Logico Poeticus* isimli uzun şiirde, şiir ve felsefe ilişkisini de işler.¹³ Şiirdeki 694.1 başlıklı ünite şöyle başlar:

***“Kaburgalarımın birini çıkarıp
Kendime bir eş yaratmayı düşünmüştüm”***

¹³ Bu metin doğrudan doğruya Wittgenstein’in meşhur Tractatus Logico-Philosophicus isimli eserine göndermede bulunur ve şiirin felsefeye göre daha yaratıcı olduğu gibi imaları da içerir. Şiirin daha ayrıntılı tahlili için bkz. (Güzel, 2015: 164-167)

(*ki muhtemelen tıpatıp bana benzeyecekti, bu*);
ama bu sanatın,
şiir yer yüzüne indirilirken,
felsefeyi başına sarmış bulanlara
unutturulduğunu söylediler bana,” (Koytak, 2010b: 61)¹⁴

Koytak külliyyatı, ilahî kitaplar, dinler ve bu dinler etrafında gelişen söylencelerden istifade etmesi bakımından da mümbit bir zemindir. İslâm dininden birçok motifin bulunmasından başka özellikle, İncil ve Tevrat etrafında gelişen söylenceler ve bu iki ilahî kitabın sunduğu verimlerden istifade edilir. Bu anlamda, İslâmiyet, Musevilik ve Hristiyanlık bunların etrafında oluşan dinî literatür ve teolojiler önemli kaynaklardır. Beslendiği bu geniş dinî art alandan dolayı, Koytak şiirinin, dinî bir nüvesi olduğu da söylenebilir. Ancak şair, herhangi bir dinin ya da mezhebin sözcülüğünü yapmak gibi bir kaygı taşımaz; daha ziyade Tanrı, varlık, insan, sanat ve yaratma gibi önemli hususlarda dinî kaynaklara müracaat eder ve okuru da yine bu kaynaklara yönlendirir. Koytak'ın, Ahmet Ertürk'le birlikte, Muhammed Esed'in *The Message of The Qur'ân* isimli İngilizce mealini *Kur'an Mesajı* olarak Türkçeye tercüme etmesi ve yine Halil Cibran'ın Hristiyan ilâhiyatı ve söylencelerinden parçaların olduğu birçok eserini Türkçeye aktarması, ondaki dinî art alanının varlığının somut örnekleridir. Dinî metinler, şair için sürekli telmihlerde bulunduğu önemli metinlerarası unsurlardır.

Koytak külliyyatında, tarih, tarihî figür ve mekânlar da önemli bir art alan ve üretim kaynağıdır. Dinler, mitoloji ve kadim kültürden bahseden bir şiir, dolayısıyla tarihî unsurlara da yer vermek durumundadır. Bu bağlamda, *Kule ve Yumurta* başlıklı şiirde,

“Babilliler, evreni, semavî ve okyanusa gömülü
 bir kuş yumurtasının içinde tasavvur ediyorlarmış;
 arz da, hangi kuşun olduğunu bilmediğimiz
 bu yumurtanın ortasında,
 üst üste yedi kuleden oluşuyormuş,”

dizelerinde Babillilerin, ya da onlarınmış gibi gösterilen, bir kozmoloji anlayışı söz konusudur (Koytak, 2014: 238). Dünya tarihinde birçok önemli ve çığır açan şahsiyetler, tarihî şehirler ve anlar Koytak şiirini besler. Özellikle, ilk ve ortaçağlarda birçok figür ve şehir metnin art alanını oluşturan öğeler olarak değerlendirilebilir. Elbette tarih, poetik bir düzlemde, şiirsel bir tarih algısı bağlamında mevcuttur. Koytak şiirinde, sivil tarihî bir taraf, şiirin sivil tarihine katılan bir geçmiş de vardır. Gerçek durum ve olaylar, şiirin dolayımına alınarak poetik tarih-yazımına dönüşür. Mesela, *İlk Atlas'ta Kısa Abbasi Tarihi* başlıklı şiir, Cemal Süreya'nın meşhur *Kısa Türkiye Tarihi* şiirinin başlığını

¹⁴ Şiirdeki italik yazılar Wittgenstein'dan alıntılanmıştır.

Wittgenstein'in bu epizoda esin veren orijinal ifadesi:

“*Kaburgalarımın birini çıkarıp
 kendime bir eş yaratmayı düşündüm,
 ama bana bu sanatın unutulup gittiğini söylediler.”*

(Metinde Koytak'ın italikle belirttiği Wittgenstein'in sözleri italik ve bold olarak gösterilmiştir.)

çağrıştırır (Koytak, 2011a: 94). Yine *Cazın Irmakları*'nda bir cazın alternatif şiirsel bir geçmişini okumak mümkündür.

Koytak külliyyatının besleyici unsurlarından bir diğeri de mitolojidir. Özellikle Yunan mitolojisinden motif ve figürlerin yoğunlukta olduğu görülür. Bu bağlamda, Zeus, Hades, Prometheus, Oidipus, Medusa ve Tantalos ilk akla gelen mitolojik figürlerdir. Yine Divan edebiyatını besleyen Doğu mitolojisinden motiflerin de Koytak şiirini beslediğini söyleyebiliriz. Simurg, Anka, Zümrüdüanka gibi efsane kuşlar; Zaloğlu Rüstem gibi figürler bunlardan bazılarıdır. Külliyyatta, Çin-Hint edebiyat, tarih ve mitolojisinden de birçok figür, anekdot ve fragman görmek mümkündür. Bu anlamda, Koytak şiirinde, mitolojik unsurların varlığı ve kullanımı yaygındır; bu kullanımlar arasında mitik düşüncenin izlerini sürmek de mümkündür.

Koytak şiirinin temel kaynak alanlarından bir diğeri, tasavvuf ve tasavvufun kendine yer bulduğu Divan şiiri literatürüdür. Pir, meyhane, şarap, sevgili gibi tasavvuf terminolojisinde kullanılan unsurlara, Koytak külliyyatında, sık sık rastlamak mümkündür. Bu da onun Osmanlı edebiyatından etkilendiğini, o literatüre aşina olduğunu gösterir. *Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat* isimli kitabın bölümlerinden birinin adı, *Meyhanede Gül Dersi* başlığını taşır. *Ruh Üzerine Karışık Tezler II* başlıklı şiirdeyse,

“Şarabın, kadehin, çenginin,
Meyhanenin öteki yüzü
Ve meyhanececinin,
Büyük Meyhaneci'nin...

*Meyhaneyi mabede
Mabedi meyhanece çeviren;
Mabette de, meyhanece de kaybolup giden,
Şaraba karışıp giden,
Şarabın da, sarhoşluğun da ötesine geçen
Büyük sarhoşluğun öteki yüzü, öteki aklı...* (Koytak, 2013: 56)

dizeleriyle, meyhane mazmunu üzerinden, bir şiir kurulur. *Büyük Meyhaneci* (pir-i mugan) ibaresi, Tanrıyı ima eder. Bu bağlamda, meyhane mazmunu etrafında gelişen unsurların, külliyyatta, Tanrı tasavvurunu oluşturması bakımından, anlam-kurucu bir tarafı vardır. Ayrıca, şairin, bazı konulara klasik, konservatif İslâmî alımlama ve kabullerden farklı bir biçimde yaklaşması yine ondaki Melâmî ve Kalenderî doğayı gösterir. Tasavvuf, Koytak şiirinde sadece bir literatürel (kâl) kullanım değil, hâl olarak sinmiş izlenimi de verir. Koytak'ın, *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I*'de, Nabi Avcı için yazdığı bir şiirinin adı *Homeless*'tır. Bu İngilizce kelime Türkçede evsiz barksız, yersiz yurtsuz, berduş (hane-ber-duş) gibi anlamlara gelir. Şair gerçek hayatta da münzevi sayılabilecek bir yaşam sürer. *Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat*'ta bir bölümün adı *Münzevinin Aynaları* başlığını taşır. Mesela,

“Çıkınımda şiirler taşıyorum,
Polenler saçıyorum,
Tanrı'yı ekiyorum!”

dizeleriyle başlayan *Münzevinin Aynaları* şiiri, şathiyeleri akla getiren bir şiirdir (Koytak, 2014: 208).¹⁵ “Tanrı ekiyorum” benzeri ifadeler, daha çok, bazı tasavvufî ve batınî inançları olanların söyleyebileceği türdendir. Normal koşullarda bu tarz bir ifadenin dillendirilmesi farklı anlamlandırma ve ithamlarla karşılaşabilir. Fakat şiirin rindane doğası bunu, en azından ehli için, anlaşılabilir kılar. Dolayısıyla, Koytak’ın şiirinde, tasavvufî terminoloji ve kozmolojinin, hayatındaysa dervişane yaşamın izleri sürülebilir.

Koytak şiiri özellikle tarih, din gibi hususlarda gelenekten de beslenir. Gelenek ve kültür tarihinden bu kadar beslenen bir şairin, bazı konularda geleneksel bir hava taşınması kaçınılmazdır. Ancak, Koytak, şiirini gelenek ve kültür tarihi üzerine kursa da, hatta gelenekçi olsa da, metinlerini çattığı düzlem çok fazla klasik ve geleneksel bir yapı izlenimi vermez. Koytak külliyatı, geleneksel olanın dönüşüme uğradığı, postmodern bir düzlem izlenimi de uyandırır. Tarih ve dinî dönüştürme, metinlerarasılık, üstkurmaca, oyun, türler-arası yakınlaşma gibi özellikler, daha ziyade, postmodern metinlerde görülür. Bu bağlamda, Koytak şiirini kuran bilinç, daha çok Batılı bir bilinç ve görme biçimine yakın durur. Türk şiirinde pek aşına olunmayan, düşünceyle teorik ve felsefî öğelerle kurulan bir şiir söz konusudur. Lirizm ve duyumsamanın oldukça az bulunduğu bir düzlem olarak kurulan bu şiir, Batılı anlamda, yapılan/inşa edilen bir şiirdir. Batı’da birçok şair, Goethe gibi, çok geniş bir kültürel art alanbarındıran zengin içerikli şiirler yazarlar. Türk şiirinde, en azından modern Türk şiirinde, bilgiyle bu kadar yüklü bir şiire pek rastlanmaz.¹⁶ Bu bakımdan Koytak, denilebilir ki, yeni bir şiir tarzına sahiptir. Her yeni şeyde olduğu gibi, Koytak şiirinde de, eksiklikler olması muhtemeldir. Mesela bazı metinlerde bilgi yeterince teksif edilmediği için şiiriyet nispeten azalır. Zengin bir art alana sahip olunca, Koytak, şiirini kurgulamak için dille oynama gereksinimi duymaz, daha da önemlisi “edebîlik” kaygısına düşmez.¹⁷ Şiirini zengin bir art alanla sade bir düzlemde, tercih edilmiş bir yalınlıkla kurar. Şairin, ilk metinlerinden başlamak üzere, oturmuş bir dili vardır. Dil kullanımında gelenekçi bir izlenim veren Koytak’ın sahîh bir dile sahip olduğunu, ancak zaman zaman düzyazısal bir forma kaydığını da vurgulamak gerekir. Koytak şiirinin en zayıf halkası bu nesre

¹⁵ Bu dizler, İsmet Özel’in *Amentü* şiirinde geçen “çıkınımda güneşler halka dağıtmak için/ halkı savurmak için saçlarımda bir ırmak” dizelerini hatırlatır. (Özel, 2005: 177)

¹⁶ Türk şiirinin düşünceyle ilişkisini özetleyen Şahin Uçar’ın şu sözleri fikir vericidir: “Genel olarak düşünce geleneğimiz zayıf olduğundan şiirimizde de düşünce unsuru az. Ancak dünyanın bütün büyük şairlerinde düşünce şiiri, yani felsefe var. Diğer milletlerin, Arapların, İngilizlerin, İranlıların ve Latinlerin şiirlerini tanyanlar, bunu hemen fark ederler. Kendi edebiyatımızdan başkasını bilmeyen ortalama aydın tipi ise, şiir diye sadece Türk edebiyatındaki numunelere âşinâ olduğundan, ‘şiir böyledir ve felsefesiz olmalıdır’ zannederler. Bu sadece yanlış değil, şiir kelimesinin ma’nâsına dahi zıttır; bunu gösterdik. Biz şiir denince, gerekli gereksiz kullanılan acaip teşbihlerle meydana getirilmiş, bir sunî şiir dili arkasına sığınarak anlaşılılmayı tercih eden, hatta ‘şiirde anlam olmaz, sadece duygu olur’ diyen şairler var. Düşünmüyorlar ki duygu da bir ma’nâdır ve kelimelerle ifade ediliyor. (Uçar, 2012: 19)

¹⁷ Edebîlikten kastımız, metnin klasikleşmiş, hatta statikleşmiş edebiyat yapma tarz ve üslupları dolayımında kurulmasıdır. Bu tarz metinler çoğu zaman ölü doğarlar. Okura söyleyecekleri yeni bir şey yoktur. Arkaik kalmış olup çağın ruhundan ve hayatın canlılığından yoksundurlar.

yaklaşan dokusudur. Bu konuda dikkatleri çekmiş ve eleştiriler de almıştır. Bunlardan biri Hayriye Ünal'a aittir:

“Sürekli soru sorup cevaplamayı ve zaman, varoluş sıkıntısı, ölüm vb. konularda düzgün cümleleri dizeleştirmesi, şairin felsefe ilgisini gösterir. Biçimle ilgili en ciddi kusurun ortaya çıktığı yerler de bunlardır: Uzunca bir cümlenin, belli yerlerinden bölünüp dize yapıldığını; yan cümleler, gösterişli sıfatlar ve çoğaltılmış ek ifadeler yoluyla zenginleştirildiğini gözlemliyoruz. Örneğin; “upuzun ve pek zayıf,/ hemen hemen bir deri/ bir kemik bedeniyle Kafka’dan,/ ressam Ascher’a,/ Ermiş Sabastian için/ çıplak modellik/ yapması istenmiş...”[iv] güzel bir düzyazı cümlesidir ama şiir değildir. Burada cümle ile dize arasındaki ayrım hiçe sayılmış olur. Burada şiir düzyazıya yaklaşmakla eksilmemektedir; fakat dize şeklinde dizmekle bir cümleyi dizeleştirmek aynı şey değildir. Vurgulamak istediğim bu.” (Ünal, 2011)

Aynı konuda Necmettin Turinay da, Koytak şiirinin mısraacı bir şiir olmadığını da ifade ederek, benzer şeyler söyler: “Cahit’e mahsus bir *şiir cümlesi* var ki, bana oldukça farklı göründü. Ne yazık ki mısra diyemiyorum buna. Çünkü Cahit Koytak’ta da, aynen Sezai Karakoç’ta olduğu gibi mısra yok!. Onun yerine parıltılı imge ve istiarelerle, son dönem Türk şiirinin alışık olmadığı dereceye varan mecaz kümelenmeleri ile dopdolu mısra grupları var (Turinay, 2016: 138). Özellikle, son yıllarda gazete ve internet sitelerinden şiir yayınlamaya başlaması, ondaki bu düzyazısal havayı daha da arttırmış gibi görünür. Daha çok üretken yazar ve şairlerde baş gösteren bu durum, Koytak şiirinde de kendini hissettirir.

Sonuç

Bu çalışma boyunca anlatılanlar Koytak’ın poetikası bağlamında sayılabilecek temel, kurucu unsurlar ile onu şiirinin art alanını (background) oluşturan kaynaklardır. Bu anlamda, özetle denilebilir ki, Koytak şiiri terkipli bir yapı arz eder. Öyküleyici (tahkiyeli, narrative) bir anlatıma dayanır ve bu yüzden de sözü eksiltmek yerine daha da açılır. Ancak buna rağmen parçalı bir yapıya sahip olması dikkat çeker. Onun şiiri hakikat arayışına dayanır ve bu anlamda sahil sanat ve şiir üzerine katlanır, özellikle kendi şiiri de dâhil olmak üzere şiirin ne olup olmadığına dair düşüncelerin ve endişelerin olduğu bir düzlem olur. Yazdığı şiire bizzat katılma edimi içinde olması ile aktüalite ile olan ilgisi onun şiirine deneyimsel bir hava da katar. Sanat, edebiyat ve şiirin ne’liği, na’sıllığı, yaratmanın ne olup olmadığı, felsefe ve sanat/edebiyat/şiir arası münasebetler gibi daha çok felsefenin ilgi alanına da giren bahisler Koytak şiirinde kendine oldukça fazla bir biçimde yer bulur. Edebiyat ve sanat tarihine göndermeler ve telmihler ise şiiri metinlerarası bir düzlem hâline getirir. Poetik denilebilecek bir tarih ve tarih algısı ile dinî hassasiyetler yine genel kurucu, temel unsurlar olarak görünür. Şairin metinlerinin üzerine oturduğu tematik art alan ise daha çok kültür tarihi, sanat, edebiyat, şiir ile sanatçılar, şairler, filozoflar; felsefe/hikmet, kutsal ve dinî kıssalar, kaynaklar ile tarih (özellikle sanat-edebiyat-felsefe tarihi) mitoloji, aktüel yaşam gibi alanlardır. Bilhassa sanat, edebiyat ve şiir (sanatçılar, yazarlar, şairler) yine

bunların gerçek ve kurmaca tarihleri Koytak külliyatının özellikle kendini üstüne kurduğu düzlemler olarak belirir.

KAYNAKÇA

- Dellaloğlu, Besim (2014). *Romantik Muamma*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güneş, Yavuz (2014). *Cahit Koytak'ın Hayatı, Poetikası ve Şiirleri* (Basılmamış Doktora Tezi). Yozgat: Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, Ekrem (2015). *Şiir ve Felsefe Bağlamında Cahit Koytak Şiiri* (Basılmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eco, Umberto (2009). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*, (Kemal Atakay Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Emre, İsmet (2004). *Postmodernizm ve Edebiyat*. Ankara: Anı Yayınları.
- Heidegger, Martin (2007). *Sanat Eserinin Kökeni*. (Fatih Tepebaşılı Çev.). Ankara: De Ki Yayınları.
- Hölderlin, (2008). *Seçme Şiirler*. (Turan Oflazoğlu Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Herakleitos. (2012). *Kırık Taşlar*. (Alova Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Koytak, Cahit (2009). *Gazze Risalesi*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Koytak, Cahit (2010a). *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı I*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, Cahit (2010b). *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı II*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, Cahit (2010c). *Yoksulların ve Şairlerin Kitabı III*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, Cahit (2011a). *İlk Atlas*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, Cahit (2011b). *Yeni Başlayanlar İçin Metafizik*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, Cahit (2012). *Cazın İrmakları*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, Cahit (2013). *Ölüme Çare ya da Şen Maneviyat*. İstanbul: Timaş Yayınlar.
- Koytak, Cahit (2014). *Dudakta Bekletilen Şarkılar*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koytak, Cahit (2015). “Beşik yapan dedenin duası” [<http://serbestiyet.com/yazarlar/cahit-koytak/besik-yapan-dedenin-duasi-634370>]
- Özel, İsmet (2005). *Erbain*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Schiller, Friedrich (1999). *Estetik Üzerine*. (Melahat Özgü Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Tuncel, Yunus (2010). “Eh, Not A Bad Metaphysic” (Oruç Aruoba ile Söyleşi). (Söyleşiyi Yapan: Yunus Tuncel). *Thegonist A NietzscheCircleJournal* 2010. http://nietzschecircle.com/AGONIST/2010_03/PDFs/AgonistMAR2010OrucInterview.pdf Erşim Tarihi: 05.12.2017
- Turinay, Necmettin (2006). “Cahit Koyta Şiiri”, *Hece Dergisi*, S. 112, Ankara.
- Uçar, Şahin (2012). *Dil ve Felsefe*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Utku, Ali-Erkan, Mukadder (2010). “Jacques Derrida: Edebiyat Sahnesinde Tekillik Deneyimleri” *Edebiyat Edimleri* içinde. (A. Utku-M. Erkan Çev.). İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Ünal, Hayriye (1991). “Cahit Koytak Şiiri Bizi Niçin Sarsmıyor”, *Hece Dergisi*, Sayı 153, Kaynak: <http://kisass.blogspot.com.tr/2011/01/cahit-koytak-siirleri-bizi-nicin.html>; Erişim Tarihi: 10.11.2017

- Tagore, Rabindranath (2013). *Ayın Bitmeye Çocukluğu*. (Cahit Koytak Çev.). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Wilhelm, Dilthey (1985). *Poetry and Experience*. (translated by L. Agosta- R. Makkareel). Princeton: Princeton University Press.
- Yazgıç, Kemal Suavi (2010). “Yoksul Yitik ve Güzel”, [<http://www.yenisafak.com/kitap/yoksul-yitik-ve-guzel-251912>]Erişim Tarihi: 09. 05. 2015